

In memoriam Patrick Wymeersch

Even scherp en kleurrijk als op de foto zelf, herinner ik mij het moment en de omgeving ervan. Wij verbleven reeds enkele dagen in de kraal van de Turkana familie waarmee Patrick over de jaren vriendschap had gesloten. Ik zie nog de grootmoeder in cadans opspringen toen Patrick haar bij de aankomst begroette. De beelden zijn verbonden met de geur van droge warme lucht vol met de prikkeling van graspollen; met de geur van koeihuid en van melk. Ik voelde me vanaf het uur toen wij vanop de groene hoogvlakten in de grote slenk afdaalden, onweerstaanbaar meeglijden met Patricks ongedurig avontuurlijk jongenszijn in een breed en overweldigend landschap van zuiver paleolithicum. Deze tijdloze reis en de onbevangen ontmoetingen met zijn Turkana gezellen voegden intense nieuwe kleuren toe aan de vele gesprekken waarbij Patrick mij de voorbije jaren zijn passionele Afrikaanse antropologie leerde kennen.

Patrick's levenszoektocht kan je met een duidelijk spoor volgen. Vaak sprak hij over zijn fascinerende jeugd in le Congo de Papa. Zijn middelbare school bracht hem in de wereld van de rijke Franse taal en cultuur, die terug te vinden zijn in veel van zijn geschriften en betogen, in zijn onstuitbare en soms barokke, boeiende stijl. Naast een kunstopleiding, werden zijn studies in Afrikanistiek en sociale antropologie aangevuld met jarenlang werk als assistent in de sociale psychologie, bij Prof. Ghysbrecht in Gent. Zijn verdieping in de psychologie heeft ook duidelijk een nieuwe dimensie gegeven, niet alleen aan zijn verder antropologisch werk maar evenzeer aan zijn kijk op het leven en ook op de dood.

Ondanks deze rijke en gevarieerde opleidingen en studies in Europa, is Patrick altijd in Afrika gebleven. Zijn verblijven in Europa waren een mentale tussenstop. Europa betekende voor hem een soort bibliotheek waarin naast veel onzinnigs toch hier en daar een zinnig geschrift over Afrika te vinden was. België was voor hem een belangrijk klankbord om zijn grote ontgoocheling te uiten over onze stompzinnige pretentieuze maatschappij; een

maatschappij die de mens nu ook in andere continenten probeert stuk te maken. Met onverdroten ijver toonde hij voortdurend aan zijn vrienden, zijn studenten en cursisten de sociale en culturele rijkdom van zijn medemens overzee. Oudenaarde was er voor een gesprek met zijn ouders, voor een kwinkslag met zijn dochter Sofie en vooral voor de koestering bij zijn Christine.

In zijn laatste, zeer moeilijke, levensperiode is hij tot zijn laatste weken met een ongelooflijk moedige inzet verder gegaan met zijn betoog voor het begrijpen van de andere medemens die voor veel westerlingen vreemd is. Bij een van mijn laatste gesprekken met hem viel het ook op hoe diep het drama Rwanda hem getroffen had. Het deed denken aan wat hij reeds vier jaar voordien onomwonden schreef, in een van zijn vele boekbesprekingen voor dit tijdschrift, over toenmalige verhoudingen tussen Tutsi en Hutu: "Mijn conclusie is dat ze, zacht uitgedrukt, het licht niet in elkaars ogen gunnen!".

Het brengt ons terug naar de wens die hij op zijn overlijdenskaartje liet zetten dat

*zijn assen uitgestrooid zouden worden
aan de oevers van het Turkana-meer (Kenya)
waar het begin van de letale vergissing
- het mensdom -
ontstaan is*

De foto, die hij ook koos voor dat overlijdenskaartje, toont Patrick in zijn doen zoals hij zijn leven wilde. Midden in de levende antropologie. De antropoloog wiens eigen blik versluierd is door een zonnebril, maar waar diezelfde bril een fragment van het onvervalste Afrikaanse leven weerspiegelt. Het soort leven dat hij ons wilde leren doorgronden en waarderen. Hoewel hijzelf uiteindelijk verplicht was alle leven te relativeren om tot het einde echt te kunnen leven.

Dirk Beke

Prof. Dr. Patrick WYMEERSCH

Antropoloog - Afrikanist

Geboren te Knokke op 30 januari 1945 en overleden te Oudenaarde op 29 oktober 1994.

De crematie heeft plaatgehad in beperkte familiekring op donderdag 3 november 1994 en overeenkomstig de wens van de overledene zullen zijn assen uitgestrooid worden aan de oevers van het Turkana-meer in Kenya.

Hij was gehuwd met Christine Van Audenaerde en was vader van Sofie.

Functies

Hoofd van Studiebureau van het Hoger Instituut voor Vertalers en Tolken van het Gemeenschapsonderwijs, Universitair Centrum Antwerpen (RUCA), sinds 25/01/1991.

Hoofddocent aan het College voor de Ontwikkelingslanden, Universitair Centrum Antwerpen (RUCA), sedert 1/10/1989; doceerde er: *Approche culturelle et sociologique du Tiers Monde + Travaux de séminaires*.

Gastdocent aan het International Center for Eremology, Faculteit Landbouwkundige en Toegepaste Biologische Wetenschappen, Universiteit Gent (UG), sedert oktober 1989; doceerde er: *Intercultural Communications*.

Conférencier op de Vormingscycli van het Algemeen Bestuur voor de Ontwikkelingssamenwerking (ABOS), Brussel (sedert 1979).

Redactielid van het tijdschrift *Afrika Focus*, medestichter en ondervoorzitter van de vereniging Afrika Brug (die sedert 1985 het betreffende tijdschrift uitgeeft).

Studies

- Lagere school in het voormalig Belgisch Kongo; Grieks-Latijnse Humaniora (deels in het voormalig Belgisch Kongo) met eindexamen op het Athénée royal d'Anvaing (Hainaut); Koninklijke Akademie voor Schone Kunsten te Oudenaarde (afdeling schilderkunst (1964-1969);

- Licentiaat in de Afrikaanse Taalkunde en Geschiedenis, Faculteit der Letteren en Wijsbegeerte, Rijksuniversiteit te Gent (1970);
- Diplôme d'Etudes Approfondies en Recherches Interethniques et Interculturelles, Faculté des Lettres et Sciences Humaines, Université de Nice (1979);
- Speciaal Diploma in de Sociale en Culturele Antropologie, Faculteit der Psychologische en Pedagogische Wetenschappen, Katholieke Universiteit te Leuven (1979);
- Docteur en Recherches Interethniques et Interculturelles, Faculté des Lettres et Sciences Humaines, Université de Nice (25 juin 1980).

Voorafgaande loopbaan

- Leraar *Géographie* en *Sociologie africaine* aan het Imara College te Lubumbashi, Assistance Technique Gouvernementale (ATG), Zaïre (1 oktober 1970-31 augustus 1972)
- Belast met cursus *Sociologie de l'Afrique Noire* aan het Grand Séminaire St Paul te Lubumbashi, Zaïre (academiejaar 1971-1972)
- Assistent aan het Seminarie voor Gerechtelijke en Sociale Psychologie, Faculteit der Rechtsgeleerdheid van de RUG (1 april 1973-23 april 1974)
- Docent aan het Institut Universitaire des Sciences de l'Education te Bujumbura (IUSE), Burundi (Algemeen Bestuur van de Ontwikkelingssamenwerking) (24 april 1974-31 augustus 1976); doceerde er *Philosophie de l'Education* en *Esthétique*
- Deskundige voor de Kirundisatie van het Lager Onderwijs en Plattelandsontwikkeling op het Bureau de l'Education Rurale (BER) te Bujumbura, Burundi (Algemeen Bestuur van de Ontwikkelingssamenwerking) (1 september 1975-31 augustus 1976)
- Belast met cursus *Sociologie en talen van Afrika* aan het Hoger Rijksinstituut voor Landbouwindustrieën te Gent (oktober 1977-september 1979)
- Assistent aan het Seminarie voor Gerechtelijke en Sociale Psychologie, Faculteit der Rechtsgeleerdheid van de RUG (1 september 1976-31 augustus 1986)
- Lector *Algemene psychologische, sociologische en psycho-antropologische aspecten van de ontwikkelingssamenwerking* aan het Interfacultair Studie- en Vormingscentrum voor de Ontwikkelingslanden (ISVO) van de RUG (1 september 1976-31 augustus 1986) en (academiejaren 1989-1991)
- Docent aan de Université du Burundi, Faculté de Psychologie et Sciences de l'Education, Vlaamse Vereniging voor Opleidingsprogramma's in het Buitenland (VVOB) (23 oktober 1987-31 oktober 1989); doceerde er *Psychologie sociale*, *Dynamique des groupes*, *Techniques d'animation* en *Sociologie générale*

Andere lidmaatschappen

Lid van het voormalig *Vlaams Instituut voor Amerikaanse Kulturen*; lid van de *European Council on African Studies*, overkoepelend orgaan van de *Belgische Vereniging van Afrikanisten*; lid van de Raad van Bestuur van *KWIA*, *Steungroep Inheemse Volkeren*.

Veldwerk en publicaties

Hij deed veelvuldig antropologisch veldwerk, onder meer in Marokko, Zaïre, Zambia, Zimbabwe, Rwanda, Burundi en Kenya. Hij sprak vloeiend Kiswahili en had goede noties van Arabisch en van enkele andere Afrikaanse talen. Hij publiceerde, hoofdzakelijk over Afrikaanse culturele antropologie, een zestigtal artikels, een vijftigtal boekbesprekingen en was auteur of medeauteur van tien boeken.

Le Professeur Dr. Patrick Wymeersch, né le 30 janvier 1945, est décédé le 29 octobre 1994 à Oudenaarde (Belgique). Conformément à son souhait, ses cendres seront dispersées au bord du lac Turkana (Kenya).

Patrick Wymeersch était un anthropologue passionné. Il était directeur du bureau d'études du Haut Institut des Traducteurs et Interprètes et professeur d'*Approche culturelle et sociologique du Tiers Monde* à l'Institut de Politique et de Gestion du Développement de l'Université d'Anvers. Il a longtemps vécu et travaillé en Afrique centrale. Patrick Wymeersch a publié, principalement sur l'Anthropologie culturelle africaine, une soixantaine d'articles, de nombreuses critiques de livre et il était également auteur ou co-auteur de dix livres.

La rédaction d'*Afrika Focus* perd avec la mort de Patrick Wymeersch, non seulement un de ses collaborateurs les plus actifs mais aussi un ami dévoué.

Professor Dr. Patrick Wymeersch, born on January 30th 1945, deceased on October 29th 1995 at Oudenaarde (Belgium). According to his wishes, his ashes will be dispersed on the borders of the Turkana-Lake in Kenya.

Patrick Wymeersch was a passionate anthropologist. He was director of the study-bureau of the High School of Translators and Interpreters, and professor in Cultural and Social Study of the Third World at the Institute of Development Policy and Management of the University of Antwerp. He lived and worked for a long time in Central Africa. Patrick Wymeersch has published, mainly on African cultural anthropology, about sixty articles, numerous book-reviews and he was also author or co-author of ten books.

The editorial board of Afrika Focus loses not only one of its most active members but also a devoted friend.

PATRICK WYMEERSCH

BIBLIOGRAFIE / BIBLIOGRAPHY / BIBLIOGRAPHIE

BOEKEN / BOOKS / LIVRES

1. *Ruse et astuce. Contes, proverbes et devinettes du Zaïre*, Gepolycopieerd, Gent, 1977, 67 p.
2. *Ritualisme et fonction des tambours en Afrique interlacustre*, Collana di Studi Africani, Istituto Italo-Africano, 1979, Nr. 4, 104 p.
3. *Les Bin Kanyok. Culture et traditions*, Préface du Prof. Dr. J.Poirier, CEEBA, Centre d'Etudes Ethnologiques de Bandundu, Zaïre, 1982, Série II, Volume 84, IX + 368 p.
4. *Comprendre les symboles. Aspects du symbolisme africain*, Quaderni della Rivista Africa, Istituto Italo-Africano, Roma, 1983, Nr. 9, 56 p.
5. *Onder de Grote Hemel. Een etnografisch overzicht van de Noordamerikaanse Indianen*, Vlaams Instituut voor Amerikaanse Kulturen, Mechelen, 1984, 142 p.
6. *Afrikaanse socio-culturele systemen. Traditie en verandering*, Ministerie van Buitenlandse Zaken, Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking, Algemeen Bestuur van de Ontwikkelingssamenwerking, Dienst Werving-Opleiding-Volontariaat (D.38), Brussel, 1986, 183 p.
7. *De Kongo in de Vlaamse fictie- en reisverhalen* (met Koen BOGERS), ASDOC-Studies/Les Cahiers du CEDAF, 1987, Reeks 2, Nr. 4-5, 167 p.
8. *De Turkana. Herders van noordwest Kenia* (met V. DEENEN, G. DIMMENDAAL, K. BOGERS, P. BERBEN & R. MUNNEKE), uitgegeven n.a.v. de "Turkana-Tentoonstelling van 1988" in het Rijksmuseum voor Volkenkunde te Breda, 32 p.
9. *Afrika tussen oud en nieuw. Cultuurgeschiedenis van een miskend continent*, Algemeen Bestuur van de Ontwikkelingssamenwerking (ABOS), Dienst Werving en Opleiding, Brussel, 1991, 468 p. (ongewijzigde herdruk in 1994).
10. *Liber Amicorum Marcel d'Hertefelt. Antropologische opstellen / Essais anthropologiques / Anthropological Essays, Cahiers africains - Afrika Studies, Institut africain / CEDAF-Afrika Instituut / ASDOC*, Brussel, 1993, Reeks 1, Nr.4/5, 374 p.

ARTIKELS / ARTICLES / ARTICLES

1. Les Luba du Shaba et leur cycle de vie, *Africa, Rivista Trimestrale di Studi e Documentazione dell'Istituto Italo-Africano*, Roma, 1972, Nr. 4, 589/598.
2. Les "Apostolos". Notes sur un mouvement synchrétique de la région de Lubumbashi (Zaïre), *Africa-Tervuren*, 1973, XIX, 1, 6/15.
3. Le problème du mal chez le Muntu. Considérations sur la mort et la protection contre les maléfices chez les Luwa, Bemba et Suku, *Africa, Rivista Trimestrale di Studi e Documentazione dell'Istituto Italo-Africano*, Roma, 1973, Nr. 4, 575/582.
4. "Ingoma". Essai sociologique et descriptif sur les tambours du Burundi (en coll. avec D. Ndayizeye), *Africa-Tervuren*, 1975, XXI, 1-2, 39/49.
5. Married life among the "Bin Kanyok" of the urban area of Lubumbashi (Zaire), *Africa, Rivista Trimestrale di Studi e Documentazione dell'Istituto Italo-Africano*, Roma, 1976, Nr. 3, 414/423.
6. Moord en zelfmoord. Een status quaestionis naar de redenen en de gevolgen van deze sociale fenomenen in de traditionele Zaïrese gemeenschappen, *Tijdschrift voor Sociale Wetenschappen*, Rijksuniversiteit te Gent, 1976, Nr. 4, 321/348.
7. Filozofie en kunst bij de Zwarte Afrikanen, *De Autoerist*, 1978, Nr. 13, 855/857.

8. Beschouwingen omtrent zelfmoord in Zaïre. Een Afrikaanse filosofische visie, *Excerpta Criminologica*, School voor Criminologie, Rijksuniversiteit te Gent, 26 oktober, 1978, 40/59.
9. De "Bapostolo". Beschouwingen omtrent een Zaïrese therapeutische gemeenschap, *Tijdschrift voor Sociale Wetenschappen*, Rijksuniversiteit te Gent, 1978, Nr. 4, 345/375.
10. Beschouwingen omtrent zelfmoord in Zaïre in het licht van de Afrikaanse filosofie, *De Politie-Officier*, Tijdschrift van de Nationale Federatie van Kommissarissen en Adjunkt-Kommissarissen van België, 1979, deel I, Nr. 8, 15/21; deel II, Nr. 9, 29/39 (Franse vertaling in dezelfde delen).
11. Etnopsychiatrische genezingsprocédés. Een overzicht, *Excerpta Criminologica*, Oud-Studenten Criminologie, Rijksuniversiteit te Gent, 1980, Nr. 2, 1/37.
12. Racisme en psychologie, *Schavotje*, Lombrosiana's Explosieve Faculteitsblad, ac.jr. 1980-81, 5 p.
13. Omtrent de Yanomamö, *Oud-Amerika*, Vlaams Instituut voor Amerikaanse Kulturen, Mechelen, 1981, deel I, Nr. 6, 45/52; deel II, Nr. 7, 87/94; deel III, Nr. 8, 105/110.
14. Psychoanalyse, psychologie en psychiatrie in de sociale en culturele antropologie. Een tereinverkenning, *Tijdschrift voor Sociale Wetenschappen*, Rijksuniversiteit te Gent, 1981, Nr. 3, 183/207 (eveneens verschenen in: Jaarboek 1982, Vlaams Instituut voor Amerikaanse Kulturen, Mechelen, 28/58).
15. De logica van de associaties in het Afrikaans symbolisme, *Prana*, Tijdschrift voor Geestelijke Verruiming en Randgebieden der Wetenschappen, winter, 1981-'82, Nr. 26, 76/86.
16. Moord. Transculturele beschouwingen, *Schavotje*, Lombrosiana's Explosieve Faculteitsblad, ac.jr. 1981-82, 8 p.
17. Alcohol en maatschappij. Cross-culturele beschouwingen, *De Politie-Officier*, Tijdschrift van de Koninklijke Federatie van Kommissarissen en Adjunkt-Kommissarissen van België, 1982, deel I, Nr. 1, 15/19; deel II, Nr. 2, 47/56; deel III, Nr. 3, 39/48 (Franse vertaling in dezelfde delen).
18. Afrikaanse opvattingen over psychopathologie, *Tijdschrift voor Sociale Wetenschappen*, Rijksuniversiteit te Gent, 1982, Nr. 2, 128/152.
19. Schematisch overzicht van de etnische culturele zones van Zuid-Amerika, *Oud-Amerika*, Vlaams Instituut voor Amerikaanse Kulturen, Mechelen, 1982, Nr. 12, 289/304.
20. Kledij en sieraden van de Turkana, *Een kijk op*, Informatietijdschrift van de Club Vlaamse Explorators-Ontdek de Wereld, 1982, Nr. 5, p. 1 en 4.
21. Het mythisch ritueel in Afrika. Therapie of toneel in wording?, *AVRUG-Bulletin*, Afrika Vereniging van de Rijksuniversiteit Gent, 1982, Nr. 2-3, 8/20.
22. De naties zijn vermoed. Etnische bewegingen en de mythe van het Verenigde Europa, *Tijdschrift voor Sociale Wetenschappen*, Rijksuniversiteit te Gent, 1982, Nr. 2, 111/129.
23. Het land van Zandj. Oost-Afrika en de culturele en handelsbetrekkingen over de Indische Oceaan, *AVRUG-Bulletin*, Afrika Vereniging van de Rijksuniversiteit Gent, 1982, Nr. 2, 6/24.
24. De Turkana. Gebruiksvoorwerpen, kledij, sieraden en corporele decoratie bij de semi-sedentaire Turkana (met P. BERBEN), *Africa-Tervuren*, 1983, XXIX, 1-2, 35/50.
25. Negro-Afrikaanse kunst. Een vorm van dialoog met het sacrale, *Prana*, Tijdschrift voor Geestelijke Verruiming en Randgebieden der Wetenschappen, zomer, 1983, Nr. 32, 4/21.
26. Figuraalplastiek van de Bin Kanyok (Kasaï-Zaïre). Een authenticiteitsprobleem, *Vereniging Vrienden Ethnografica*, Nieuwsbrief, 1983, Nr. 4, 11/14.
27. Nkangi Kiditu. De metalen kruisbeelden van Kongo, *Organorama*, 1983, Nr. 4, 13/16.
28. Therapie in cross-cultureel perspectief, Voorwoord door Prof. Dr. U.Libbrecht, *Spiegelooog*, Tijdschrift van de Vlaamse Psychologische en Pedagogische Kring, Rijksuniversiteit te Gent, oktober 1983, deel I, Nr. 1, 8/32; januari 1984, deel II, Nr. 2, 52/57; oktober 1984, deel III, Nr. 1, 40/60; januari 1985, deel IV, Nr. 2, 8/17; april 1985, deel V, Nr. 3, 18/23.
29. Mythe en rede. Continuïteit en vooruitgang of stagnatie en achteruitgang. Een poging tot kritische vergelijking tussen twee verschillende denksystemen, *Tijdschrift voor Sociale Wetenschappen*, Rijksuniversiteit te Gent, 1984, Nr. 1, 1/34.
30. Le transvestitisme ritualisé en tant qu'institution d'ordre social. Esquisse de la cérémonie du 'Naven' chez les Iatmul de la Nouvelle Guinée, *Kalima*, Tijdschrift van de Oosters-Afrikaanse Kring, Rijksuniversiteit te Gent, 1985, Nr. 1, 16/39.
31. Enkele voorlopige onderzoeksresultaten omtrent Kongo-Zaïre in de Vlaamse fictie- en reisverhalen. Clichés, stereotypen, vooroordelen en pseudo-etnografie (met K. BOGERS), Colloquium te Louvain-la-Neuve op 25 april 1986, *Nationaal Fonds voor Wetenschappelijk Onderzoek*, Humane en Politieke Wetenschappen, 130/134.

32. Pseudo-ethnologie in de Vlaamse fictie- en reisverhalen. Het bizarre ter ondersteuning van de Westerse superioriteit (met K. BOGERS), *ICA-Nieuwsbrief*, Instituut voor Culturele Antropologie en Sociologie der Niet-Westerse Volkeren, Leiden, 1986, Nr. 4, 19/28.
33. The homestead of Nakoro. Some socio-cultural aspects of daily life among the Turkana of the Kerio region (met P. BERBEN), *Afrikanistische Arbeitspapiere (AAP)*, Schriftenreihe des Kölner Instituts für Afrikanistik, Universität zu Köln, 1986, Nr. 5, 97/120.
34. Is meditatie een psychotherapeutisch proces?, *Kalima*, Tijdschrift van de Oosters-Afrikaanse Kring, Rijksuniversiteit te Gent, 1986, Nr. 1, 1131.
35. Gerard Walschap en de Vlaamse koloniale roman (met K. BOGERS), *Literatuur*, Tijdschrift over Nederlandse Letterkunde, 1986, Nr. 3, 136/143.
36. Imiringa. Enkele aspecten van de traditionele koperen armbanden uit Burundi, *Vereniging Vrienden van Ethnografica*, Nieuwsbrief, 1986, Nr. 17, 6 p.
37. De Huron-Amerindianen en Sigmund Freud. Een zoektocht naar de interpretatie van dromen, *Tijdschrift voor Sociale Wetenschappen*, Rijksuniversiteit te Gent, 1986, Nr. 3, 229/235.
38. In search of the Turkana monster. Ang'u or the reinforcement of social values. A hypothesis (met P. BERBEN en K. BOGERS) *Afrikanistische Arbeitspapiere (AAP)*, Schriftenreihe des Kölner Instituts für Afrikanistik, Universität zu Köln, 1987, Nr. 9, 51/76.
39. The killing desert? Droogte, nomadentradities en ontwikkelingsbestuur bij de Turkana (met D. BEKE), *Afrika Focus*, Tijdschrift van de AVRUG, Afrika Vereniging van de Rijksuniversiteit Gent, 1987, Nr. 3-4, 211/235.
40. Religieuze innovatie in Centraal-Afrika, *VVOB-Nieuwsbrief Burundi*, 1988, 13 p.
41. Heb jij dan ook een cultuur? Vooroordelen, racisme, xenofobie en etnocentrisme, *VVOB-Nieuwsbrief Burundi*, 1988, 6 p.
42. Weerstanden tegen verandering, *VVOB-Nieuwsbrief Burundi*, 1988, 10 p.
43. Turkana cattle classification. Some preliminary notes, *Afrikanistische Arbeitspapiere (AAP)*, Schriftenreihe des Kölner Instituts für Afrikanistik, Universität zu Köln, 1988, Nr. 16, 123/148.
44. De Maasai in relatie tot hun vee, *VVOB-Nieuwsbrief Burundi*, 1989, 8 p.
45. De traditionele hofhouding bij de Bin Kanyok van Zaïre, *Afrika Focus*, Tijdschrift van de v.z.w. Afrika Brug, 1989, vol. 5, Nr. 1-2, 21/63.
46. La classification du bétail au Burundi, *Afrikanistische Arbeitspapiere (AAP)*, Schriftenreihe des Kölner Instituts für Afrikanistik, Universität zu Köln, 1990, Nr. 5, 5/40.
47. Schotellippen, *Oud-Amerika*, Vlaams Instituut voor Amerikaanse Kulturen, Mechelen, 1990, Nr. 36, 53/64.
48. Schoolverlaters en niet-gescolarizeerden en de verwachtingen van hun ouders m.b.t. de informele sektor. Case-study van Bujumbura (Burundi), *Noord-Zuid Cahier*, Tijdschrift voor Ontwikkelings-samenwerking, Wereldwijd, 1990, Nr. 4, 23/34.
49. Cultuur-antropologische beschouwingen naar aanleiding van het werk van Piet Vroon "Tranen van de krokodil", *Tijdschrift voor Sociale Wetenschappen*, Rijksuniversiteit te Gent, 1991, Nr. 2, 179/187.
50. Een tropisch dekor voor de blanke intelligentsia. De etnografie in de koloniale en postkoloniale literatuur in Vlaanderen (met K. BOGERS), in: *Racisme Donker Kontinent. Clichés, Stereotiepen en Fantaziebeelden over Zwarten in het Koninkrijk België, NCOS - Wit over Zwart/Le Noir du Blanc*, 1991, 72/90.
51. Dans la jungle des écrivains. Les éléments 'ethnologiques' dans la littérature coloniale et post-coloniale de Flandre (en coll. avec K. Bogers), in: *Racisme Continent Obscur. Clichés, Stéréotypes, Phantasmes à propos des noirs dans le Royaume de Belgique, CEC - Le Noir du Blanc/Wit over Zwart*, 1991, 73/93 (Vertaling van vorig artikel).
52. Ontwikkelingsprojecten en teloegang van traditionele culturen: de Turkana van Kenia, *Tribaal Nieuws*, Afrika Special, WIP, Stichting Werkgroep Inheemse Volken, Amsterdam, 1991, Nr. 6, 5/9.
53. In memoriam Firmin Rodegem, *Afrika Focus*, 1991, Vol. 7, Nr. 4, 309/312.
54. In memoriam Jaak A. (Theodoor) Theuws, *Afrika Focus*, 1992, Vol. 8, Nr. 1, 1/4.
55. Vooruitgang, *Zoom*, Twee-maandelijks Literair Cultureel Tijdschrift van de Vlaams-Nederlandse Taalclub 'Kaas', Hoger Instituut voor Vertalers en Tolken (RUCA), mei, 1992, 35/39.
56. De kruisbeelden van de Bakongo, *Bres*, Onafhankelijk tijdschrift over keerpunten in mens en cultuur, 1992, Nr. 156, 64/70.

57. Natuurvolkeren: een overjaars hersenspinsel. Een antwoord op 'Christendom en milieu', *Tijdschrift voor Sociale Wetenschappen*, Universiteit te Gent, 1993, Nr. 1, 76/83.
58. De botsing tussen twee visies. Effecten van westerse ontwikkelingsmodellen op de Turkana van Kenya, *Studiedag - Inheemse volkeren, partners in ontwikkeling*, 4 mei, 1993, m.m.v. KWIA, Broederlijk Delen, OXFAM België, NCOS, Commissie Rechtvaardigheid en Vrede, 11 p.
59. Marcel d'Hertefelt. Een bio-bibliografische schets, in: Liber Amicorum Marcel d'Hertefelt. Antropologische Opstellen/Essais anthropologiques/Anthropological Essays, *Cahiers africains-Afrika Studies, Instituut africain/CEDAF-Afrika Instituut/ASDOC*, Brussel, 1993, Reeks 1, Nr. 4-5, 3/20.
60. Lolokuru's homestead. Notes on Samburu ethnography and cattle classification (met P. BERBEN), in: Liber Amicorum Marcel d'Hertefelt. Antropologische Opstellen/Essais anthropologiques/Anthropological Essays, *Cahiers africains-Afrika Studies, Instituut africain/CEDAF-Afrika Instituut/ASDOC*, Brussel, 1993, Reeks 1, Nr. 4-5, 331/370.
61. Les Turkana. Aperçu général d'une société pastorale, *Mélanges Pierre Salmon, Tome II*, Histoire et ethnologie africaines (Ed. par G. Thoveron & H. Legros), *Civilisations*, Institut de Sociologie, Université Libre de Bruxelles, Bruxelles, 1993, Vol. XLI, Nos 1-2, 83/102.
62. Afrika en de Afrikaanse kunst, *Nieuwsbrief* 47, Zomer 1994, Vereniging Vrienden van Ethnografica, 41-44.

ONGEPUBLICEERD WERK / NON-PUBLISHED WORK /
OEUVRES NON-PUBLIÉES

1. Het traditioneel huwelijk bij de volken van Noord-Kongo. Een etnologische bijdrage, *Licentiaatsverhandeling*, Rijksuniversiteit Gent, Hoger Instituut voor Oosterse, Oosteuropese en Afrikaanse Taalkunde en Geschiedenis, 1970, 361 p.
2. Socio- en Psychotherapieën in Afrika. Een herwaardering, *Verhandeling voor het verkrijgen van het Speciaal Diploma in de Sociale en Culturele Antropologie*, Katholieke Universiteit Leuven, Faculteit der Psychologische en Pedagogische Wetenschappen, Centrum voor Sociale en Culturele Antropologie, 1979, 117 p.
3. Pour un cadre conceptuel de recherches de thèse. Les Bin Kanyok du Zaïre, *Mémoire pour l'obtention du Diplôme d'Etudes Approfondies (DEA) en Recherches Interethniques et Interculturelles*, Université de Nice, 1979, 61 p.

***

